

ΟΔΗΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ: Περίληψη

Οδηγός Πολιτιστικής Κοινωνικής Καινοτομίας: Περίληψη
Cultural Social Innovation Europe - Κοινοπραξία Έργου Erasmus+
1η έκδοση στην ελληνική γλώσσα | Αύγουστος 2022

Πνευματικά Δικαιώματα:
Copyright © 2022, Cultural Social Innovation Europe - Κοινοπραξία Έργου Erasmus+
Ιστοσελίδα: <https://www.csi-project.eu>

Άδεια:
Εκτός εάν αναφέρεται διαφορετικά,
το περιεχόμενο αυτής της περίληψης δημοσιεύεται υπό τους όρους της άδειας:
Creative Commons Αναφορά Δημιουργού - Παρόμοια Διανομή 4.0 Διεθνές

Για να διαβάσετε μια περίληψη αυτής της άδειας, επισκεφθείτε την ιστοσελίδα:
<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.el>

Δήλωση αποποίησης ευθύνης:

Με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ'ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο EACEA δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο παρών Οδηγός Πολιτιστικής Κοινωνικής Καινοτομίας δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου Erasmus+ «CSI EU: Cultural Social Innovation Europe» (<https://www.csi-project.eu/>), προκειμένου να χαρτογραφήσει διαφορετικές μελέτες περίπτωσης πολιτιστικής κοινωνικής καινοτομίας στη Δανία, την Ελλάδα, την Ουγγαρία, την Ιταλία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο με στόχο να:

- Ενισχύσει τη γνώση και τη χρήση του όρου “Πολιτιστική Κοινωνική Καινοτομία” στην εκπαίδευση ενηλίκων και νέων, και
- Να εμπνεύσει και να καλλιεργήσει ουσιώδεις δημιουργικές δεξιότητες, χρήσιμες στη διαδικασία της κοινωνικής καινοτομίας που βασίζεται στον πολιτισμό και υποβοηθείται από τη χρήση ψηφιακών εργαλείων.

Το έργο εστιάζει στην ανίχνευση και την προώθηση του όρου “Πολιτιστική Κοινωνική Καινοτομία” καθώς και στη χρήση του ως απάντησης στα τρωτά σημεία που ήρθαν στο προσκήνιο κατά τη διάρκεια της τρέχουσας πανδημίας, αλλά και ως πολύτιμο εργαλείο για την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων του COVID-19 στις ζωές των ανθρώπων. Συγκεκριμένα, ο κύριος στόχος του CSI EU είναι να εισάγει την έννοια της Πολιτιστικής Κοινωνικής Καινοτομίας στην εκπαίδευση των νέων και των ενηλίκων, προκειμένου να αναπτύξουν διατομεακές και ψηφιακές δεξιότητες για την απασχολησιμότητά τους, και άρα, να γίνουν φορείς της πολιτιστικής κοινωνικής καινοτομίας με αυτοπεποίθηση, και να σχεδιάσουν καινοτόμες (ψηφιακές) λύσεις έναντι των προκλήσεων που θέτει η πανδημία COVID-19.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου και για την προετοιμασία αυτού του Οδηγού, θεωρήθηκε χρήσιμο και απαραίτητο:

- να διερευνηθεί η έννοια της Πολιτιστικής Κοινωνικής Καινοτομίας σε σχέση με τις ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές που την προωθούν,
- να χαρτογραφηθούν υποδειγματικά έργα και πρωτοβουλίες Πολιτιστικής Κοινωνικής Καινοτομίας, και
- να εντοπιστούν εκείνες οι δεξιότητες που απαιτούνται στις διαδικασίες Κοινωνικής Καινοτομίας που βασίζονται στον πολιτισμό.

Αυτός ο Οδηγός είναι για:

- ενήλικες και νέους με μειωμένες δεξιότητες, ειδικά για εκείνους που διατρέχουν κίνδυνο, που πρέπει να ενισχύσουν τις βασικές ικανότητες τους και να εμπλακούν πληρέστερα με την κοινωνία γύρω τους,
- ενήλικες και εκπαιδευτές νέων που πρέπει να κατανοήσουν τον ρόλο της Πολιτιστικής Κοινωνικής Καινοτομίας και να αναπτύξουν τη δική τους ικανότητα διδασκαλίας μέσω καινοτόμων παιδαγωγικών προσεγγίσεων, και
- οργανισμούς από τον πολιτιστικό και δημιουργικό τομέα που χρειάζονται νέους τρόπους για να εμπλακούν με άλλους τομείς και τις τοπικές κοινότητες με στόχο να γίνουν πιο ανθεκτικοί στην τρέχουσα περίοδο οικονομικής αβεβαιότητας, διασφαλίζοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη των τομέων του πολιτισμού και των τεχνών σε όλη την Ευρώπη.

Επίσης, θεωρήθηκε χρήσιμο και απαραίτητο να υιοθετηθεί μια συγκριτική προσέγγιση και να συνδυαστούν διαφορετικές ερευνητικές μέθοδοι και τεχνικές προκειμένου να συλλεχθούν σχετικές πληροφορίες από τα έξι εθνικά πλαίσια των εταίρων του εν λόγω ευρωπαϊκού έργου: Ιταλία, Δανία, Ουγγαρία, Ελλάδα, Ιρλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Αναφορικά με την έννοια της Πολιτιστικής Κοινωνικής Καινοτομίας και τις πολιτικές για την προώθησή της, ο κάθε εταίρος του προγράμματος πραγματοποίησε έρευνα τεκμηρίωσης σε εθνικό επίπεδο. Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε από τον Σεπτέμβριο έως τον Νοέμβριο του 2021 και επικεντρώθηκε σε πληροφορίες σχετικά με: (α) την ύπαρξη σχετικών ορισμών, υποστηρικτικών πολιτικών, νομοθεσίας και φορολογίας, και (β) τυχόν τρεχουσών κινήσεων και πρωτοβουλιών που σχετίζονται με το θέμα (βλ. κεφάλαιο 4.1).

Επιπλέον, από τον Σεπτέμβριο έως τον Δεκέμβριο του 2021, συλλέχθηκαν 16 σε βάθος συνεντεύξεις από εκπροσώπους οργανισμών και άτυπων ομάδων και πρωτοβουλιών που -εκείνη τη δεδομένη χρονική στιγμή- ήταν ενεργοί/ες σε εθνικό επίπεδο, μέσω των οποίων διερευνήθηκαν και παρουσιάστηκαν οι ιδέες τους, ο σχεδιασμός, η βιωσιμότητα και τα καινοτόμα στοιχεία της δράσης τους, ενώ παράλληλα συλλέχθηκαν προσωπικές γνώμες και εμπειρίες γύρω από το θέμα της πολιτιστικής κοινωνικής καινοτομίας (βλ. κεφάλαιο 4.2).

Τέλος, από τον Νοέμβριο του 2021 έως τον Ιανουάριο του 2022, πραγματοποιήθηκε διαδικτυακή έρευνα με τη χρήση φόρμας Google, προκειμένου να διερευνηθούν οι δεξιότητες που χρειάζονται οι νέοι και οι ενήλικες για να γίνουν μεταρρυθμιστές πολιτιστικής κοινωνικής καινοτομίας. Αυτή η διαδικτυακή έρευνα βασίστηκε σε τρεις βασικά πλαίσια ικανοτήτων, τα οποία έχει αναπτύξει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και τα οποία προσδιορίζουν τις βασικές ικανότητες που απαιτούνται σήμερα στην επαγγελματική και προσωπική ζωή των πολιτών της Ε.Ε.: (α) το EntreComp (<https://ec.europa.eu/jrc/en/entrecomp>), που περιλαμβάνει 15 ικανότητες σε 3 βασικούς τομείς που περιγράφουν τι σημαίνει να έχεις επιχειρηματικό πνεύμα, (β) το DigComp (<https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp>), που περιλαμβάνει 21 δεξιότητες αναγκαίες για να χρησιμοποιήσει κανείς ψηφιακές τεχνολογίες με σιγουριά και ασφάλεια για διάφορους σκοπούς, και (γ) το LifeComp (<https://ec.europa.eu/jrc/en/lifecom>), το οποίο ορίζει ένα βασικό σύνολο 9 δεξιοτήτων για προσωπική ανάπτυξη, κοινωνική ένταξη, ενεργό συμμετοχή στα κοινά και απασχολησιμότητα (βλ. κεφάλαιο 5).

Η συγκριτική ανάλυση και παρουσίαση των πληροφοριών που υιοθετήθηκε προσφέρει τη δυνατότητα να εντοπιστούν οι ομοιότητες και οι διαφορές μεταξύ των έξι εθνικών πλαισίων των εταίρων του έργου, καθώς και να αναδειχθούν τα μοναδικά χαρακτηριστικά συγκεκριμένων περιπτώσεων. Επίσης, μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση διαφορετικών διαδικασιών και αποτελεσμάτων, καθώς και στην επιρροή και τη σημασία τους στις σημερινές πρωτοβουλίες Κοινωνικής Καινοτομίας που βασίζονται στον πολιτισμό.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αναφορικά με τον όρο “Πολιτιστική Κοινωνική Καινοτομία”, το κύριο αποτέλεσμα ήταν ότι η ύπαρξη ενός ορισμού για κάθε εθνικό πλαίσιο ήταν αναγκαία για να μπορέσει η έρευνα τεκμηρίωσης να συνεχιστεί. Το αποτέλεσμα ήταν κοινό σε όλες τις χώρες: το τρίπτυχο (πολιτιστική – κοινωνική – καινοτομία) δε συναντιέται σε μία κοινή ορολογία. Ωστόσο, η έννοια της Κοινωνικής Καινοτομίας και ο ορισμός της επισημάνθηκαν ως ένα ζήτημα που πρέπει να διερευνηθεί σε όλες τις χώρες που ανέλαβαν την έρευνα τεκμηρίωσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν υπάρχει ένας ομοιογενής, αποδεκτός ορισμός στην πλειονότητα των χωρών, παρόλο που υπήρχαν περιπτώσεις όπου δόθηκε κάποιος ορισμός. Πιο συγκεκριμένα, η Δανία, η Ελλάδα, η Ουγγαρία και η Ιρλανδία συμφωνούν ότι τέτοιος ορισμός δεν υπάρχει σε εθνικό επίπεδο, ενώ η Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο παρείχαν έναν ορισμό που είναι ευρέως αποδεκτός στο εθνικό τους περιβάλλον.

Όσον αφορά τις υποστηρικτικές πολιτικές για την Πολιτιστική Κοινωνική Καινοτομία, η έρευνα για την ύπαρξη πολιτικών υποστήριξης για την (Πολιτιστική) Κοινωνική Καινοτομία σε κάθε εθνικό πλαίσιο, οδήγησε στο εύρημα ότι υπάρχουν διαφορετικές ερμηνείες της Κοινωνικής Καινοτομίας μεταξύ χωρών και πολιτισμών. Όλες οι χώρες της κοινοπραξίας παρουσίασαν ορισμένες πολιτικές σχετικές με το υπό διερεύνηση θέμα, ωστόσο το περιεχόμενο και η εστίαση αυτών των πολιτικών διέφεραν. Η Ελλάδα έχει υιοθετήσει κυρίως πολιτικές για την Πολιτιστική Κοινωνική Καινοτομία που σχετίζονται με τον ψηφιακό μετασχηματισμό της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Δανία δραστηριοποιείται στη δημιουργία πολιτικών με ιδιαίτερη έμφαση στις ευάλωτες και περιθωριοποιημένες ομάδες ανθρώπων. Η Ουγγαρία έχει υιοθετήσει νέες πολιτικές από το 2020 με στόχο να προτείνει έναν ορισμό και ένα νομοθετικό πλαίσιο για την Κοινωνική Καινοτομία. Για την Ιρλανδία, είναι σημαντικό να οικοδομηθεί μια κοινή αντίληψη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς, και άρα, οι πολιτικές της κινούνται προς αυτή την κατεύθυνση. Ειδικότερα, οι πολιτικές της Ιρλανδίας εστιάζουν στην προώθηση καινοτόμων προτάσεων για την αναζωογόνηση των αγροτικών κοινοτήτων, τη συλλογή έξυπνων λύσεων για τις κοινωνικές προκλήσεις και την παγκόσμια ειρήνη. Τέλος οι ιταλικές πολιτικές για την Κοινωνική Καινοτομία επικεντρώνονται ιδίως στην ανάπτυξη της ικανότητας της δημόσιας διοίκησης με βάση επιτεύγματα αποτελέσματα.

Σχετικά με την ύπαρξη κινημάτων που θα επέτρεπαν την κατανόηση της καινοτομίας σαν μία κίνηση που μπορεί να δημιουργήσει μια πιο ανοιχτή και κοινωνικά αποδεκτή κοινωνία και κουλτούρα, είναι ενδιαφέρον να αναφερθεί ότι μόνον ορισμένες από τις υπό έρευνα χώρες έχουν κάποια συμβολή να μοιραστούν. Επίσης αυτά τα κινήματα είναι πολύ διαφορετικά ως προς το περιεχόμενο και το πλαίσιο σε κάθε εθνικό πλαίσιο.

Τέλος, όσον αφορά την παρουσίαση και ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας πεδίου, το κεφάλαιο 4.2 παρουσιάζει τις βέλτιστες πρακτικές ανά χώρα, επισημαίνοντας τον τομέα εργασίας τους καθώς και τις καινοτόμες πτυχές αυτών των πρωτοβουλιών όπως περιγράφονται από τους εκπροσώπους τους. Στο τέλος κάθε μελέτης περίπτωσης, γίνεται μια προσπάθεια να εξαχθεί μια περίληψη και να συνδεθούν οι παρουσιαζόμενες πληροφορίες με το υπό διερεύνηση θέμα της πολιτιστικής κοινωνικής καινοτομίας. Πιο συγκεκριμένα:

- **Στο Ηνωμένο Βασίλειο:** Η έμφαση δόθηκε στη σημασία της κοινοτικής ανάπτυξης μέσω πολιτιστικών πτυχών που επιτρέπουν την κοινωνική αλλαγή. Ο άμεσος στόχος όλων των κοινοτήτων σε μια τοπική περιοχή, η ώθηση των μεμονωμένων πολιτισμών να ευδοκμήσουν προς το καλύτερο, η οικοδόμηση σχέσεων μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών, η δημιουργία ασφαλών δημιουργικών χώρων για τις τοπικές κοινωνίες και η ευαισθητοποίηση στις τοπικές κοινότητες για την υποστήριξη της κοινωνικής αλλαγής είναι τα βασικά χαρακτηριστικά που τονίζονται σε αυτό το εθνικό πλαίσιο.
- **Στην Ιταλία:** Το γενικό εύρημα από τις μελέτες περίπτωσης είναι η ισχυρή σύνδεση μεταξύ Κοινωνικής Καινοτομίας και πολιτισμού. Είναι αξιοσημείωτο ότι η Κοινωνική Καινοτομία συνδέεται με τη δύναμη της κοινότητας να δημιουργεί νέα πολιτιστικά στοιχεία και να ενισχύει τις κοινωνικές της επιπτώσεις σε ευάλωτες ή περιθωριοποιημένες ομάδες νέων. Ένα άλλο σημαντικό γεγονός είναι ότι η πολιτιστική κοινωνική καινοτομία συνδέεται με τις έννοιες (α) του πολιτισμού και των τεχνών (όπως θέατρο, μουσική,

ποίηση κ.λπ.), (β) της πολιτιστικής κληρονομιάς (ιδιαίτερα της άυλης κληρονομιάς όπως χειροτεχνία, παραδόσεις και τελετουργίες) και (γ) του πολιτιστικού εθελοντισμού ως συμμετοχικής και από τα κάτω προς τα πάνω προσέγγισης δράσης.

- **Στην Ουγγαρία:** Η Κοινωνική Καινοτομία παρέχει νέες ή καινοτόμες απαντήσεις στα προβλήματα μιας κοινότητας με στόχο την αύξηση της ευημερίας της κοινότητας. Επίσης, η Πολιτιστική Κοινωνική Καινοτομία εφαρμόζεται πρωτίστως στον τουρισμό και περιλαμβάνει τις τοπικές κοινότητες, τις μειονεκτούσες ομάδες, υποστηρίζει το δίκαιο εμπόριο και τη βιωσιμότητα και δίνει έμφαση στην προστασία της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και στη διατήρηση των τοπικών αξιών. Δίνεται έμφαση στους απαραίτητους πόρους όπως: εθελοντές στην κοινωνία, αφοσιωμένη ομάδα διαχείρισης με επιχειρηματικές δεξιότητες, κίνητρα συγκέντρωσης κεφαλαίων και συνεργασίες με άλλες ΜΚΟ, άνοιγμα προς άτυπους οικονομικούς πόρους (π.χ. συνδεδεμένες υπηρεσίες, συμπληρωματικές δραστηριότητες). Στην Ουγγαρία, η ύπαρξη μιας κοινωνικά υπεύθυνης, δημοκρατικής, αυτοσυντηρούμενης κοινωνικής επιχείρησης είναι στρατηγικής σημασίας.
- **Στη Δανία:** Η Κοινωνική Καινοτομία αναφέρεται στο σχεδιασμό και την εφαρμογή νέων λύσεων που συνεπάγονται αλλαγές στην εννοιολογική προσέγγιση, στη διαδικασία, στο προϊόν ή στην οργανωτική δομή, και οι οποίες τελικά στοχεύουν στη βελτίωση της ευημερίας των ατόμων και των κοινοτήτων. Η Πολιτιστική Κοινωνική Καινοτομία θα μπορούσε επομένως να εκφραστεί ως χρήση πολιτιστικών μεθόδων και πολιτιστικών οργανώσεων για την προώθηση της Κοινωνικής Καινοτομίας. Η ψηφιακή διάσταση που προσφέρει αυτό το έργο είναι επίσης κεντρική στη συζήτηση της Πολιτιστικής Κοινωνικής Καινοτομίας στο πλαίσιο του 21ου αιώνα.
- **Στην Ελλάδα:** Στην περίπτωση της Ελλάδας, επιλέχθηκαν δύο μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί και μία κοινωνική επιχείρηση, που εστιάζουν σε ένα διαφορετικό κοινωνικό ή/και πολιτισμικό καινοτόμο στοιχείο, αλλά που έχουν δύο βασικά χαρακτηριστικά που πρέπει να επισημανθούν: την πτυχή του ψηφιακού μετασχηματισμού και το μοντέλο βιωσιμότητας που ακολουθούν.
- **Στην Ιρλανδία:** Η πολιτιστική κληρονομιά, οι κοινωνικές ανάγκες και η κοινοτική ανάπτυξη είναι αλληλένδετα και κεντρικά χαρακτηριστικά για τη διερεύνηση του θέματος της Πολιτιστικής Κοινωνικής Καινοτομίας λόγω: (1) της συμμετοχής των ντόπιων σε δημιουργικές ή/και κοινωνικο-πολιτιστικές δραστηριότητες, (2) του τρόπου με τον οποίο εξελίσσεται η εργασία τους που προάγει την έννοια της κοινοτικής ανάπτυξης, και (3) του χώρου και του τρόπου λειτουργίας μιας πρωτοβουλίας, όπως η αναβίωση τοπικών επιχειρήσεων, η χρήση διαφορετικών μορφών τέχνης για την ενδυνάμωση της τοπικής κοινότητας, η προσφορά υπηρεσιών για την αυτοανάπτυξη μειονεκτούντων ομάδων που συνολικά μπορούν να οδηγήσουν στην ενίσχυση της θέσης των δικαιούχων εντός της κοινότητας.

(User testing Link and small description of its purpose to be inserted here)